

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino. Reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312.

Izba za vsak četrtlet. Način plačila: 60 Din. za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1-50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročino za list. Za oglaševanje in reklamne novice vseh vrst je plačati po ceniku od peti vrate. Inzeratni davek posebej. Pošt. čok. ur. 11.197.

Solidarnost jugoslov. železničarjev s slovenskim učiteljstvom.

„Jugoslovanski železničar“, glasilo Obzlastnega odbora Udruženja jugoslov. nar. železničarjev in brodarjev v Ljubljani pri naša v zadnji številki ponatisk članka o bistvu sedanega boja slovenskega učiteljstva iz „Učiteljskega Tovariša“, poleg tega pa uvodni članek pod naslovom »Stare metode se obnavljajo!«, v katerem se izreka za solidaren nastop vsega državnega nameščenstva v obrambi državljanov svobodin in pravice, ki so nam dane po ustavi, društvenem in tiskovnem zakonu.

Članek se glasi:

»Že nekaj mesecev merodajni in vodilni faktorji, ki upravljajo našo državo, pri raznih prilikah dajejo izjave, da je potrebno v naši upravi in administraciji narediti red. Kot glavno maksimo se je postavilo na čelo depolitizacije državne uprave. Slišali smo izjave v Narodni skupščini iz ust ministrov in raznih poslancev, da je depolitizacija državne uprave predpogoj konsolidacije naše države. Dnevno časopisje vseh strank pa ne prebota v raznih varijacijah govori o depolitizaciji državne uprave.

Živimo torej v znaku raznih visokih idej, ki jih propagirajo naši jugoslovanski politiki. Nepoučen čitalec člankov v dnevnem časopisju in tiskanih govorov raznih ministrov in poslancev bi bil skoraj dobil prepričanje, da naša država glede uprave korači popolnoma novo smer! Zdelo se je, da znana slovenska krilatica »kufre gor, kufre dol«, ostane samo še spomin na čase prvih desetih let naše skupne domovine. To nekako slavnostno razpoloženje jugoslovanskih državljanov v pričakovanju reda in pameti v naši državni upravi pa je v Sloveniji dobilo nenadoma močan sunek pod rebra. Prosvetno ministrstvo je uvedlo proti predsedniku in uredniku nepolitične stanovsko-strokovne organizacije učiteljev disciplinarno preiskavo radi člankov v strokovnem glasilu »Učiteljski Tovariš«. Razen tega je baje tudi vložena tožba po tiskovnem zakonu. Oba navedena funkcionarja organizacije sta se pregrešila prvi kot lastnik in predstavnik, drugi pa kot odgovorni urednik strokovnega časopisa.

Železničarji smo že vajeni takih stvari. Leta 1923. je bil persekviran centralni tajnik našega Udruženja, ker ni hotel biti orožje takratnega ministra za promet g. dr. Velizarja Jankovića. Prišlo je tako daleč, da je za nekaj mesecev izgubil službo. Borba je bila ostra in uspeh te borbe je bil ta, da je naše Udruženje ostalo kompaktno in napredovalo na vseh poljih strokovnega dela, takratni minister za promet pa je — bil!

Te dni smo dobili tudi mi železničarji zelo interesantno poročilo iz Beograda! V centralnem našem glasilu »Glasnik« št. 8. od 15. aprila t. l. je eden naših tovarišev, ki je uslužben v Generalni direkciji državnih železnic v Beogradu, s podpisom napisal članek o komercializaciji državnih železnic. Za ta svoj članek je porabil podatke iz raznih gospodarskih listov in tudi uradnih publikacij ministristva za promet. Opozorjamo, da so uradne publikacije ministristva za promet, razne statistike itd. dostopne proti plačilu gotove vsote vsakomur, kdor jih hoče kupiti. Gredo v inozemstvo k raznim upravam in naši gospodarski listi so o teh statistikah vedno pisali in iznašali številke. Pisec članka v strokovnem železničarskem glasilu pa se je pregrešil po odločitvi ministristva za promet, odnosno Generalne direkcije državnih železnic proti postoječim predpisom o službeni tajnosti. Preiskava je bila hitro končana, spoznan je bil krivim ter kaznovan administrativno z odtelgljajem 10-dnevne plače in takoj prestavljen iz Generalne direkcije v Oblastno direkcijo Sarajevo.

Stare metode se ponavljajo. Javni nameščenci se še dobro spominjajo na prvi močnejši pokret leta 1919., ko so radi odločnega nastopa v strokovni organizaciji za pravice javnih nameščencev, za poštene plače za pošteno delo, bili persekvirani voditelji stanovsko-strokovnega pokreta v Zagrebu. Bilo je tudi nekaj poizkusov v Sloveniji, a koncem koncev se persekucije v Sloveniji niso mogle izvršiti.

Stanovsko-strokovni pokret med javnimi nameščenici in železničarji je potem do lanskega leta preživljal težko krizo. Danes ta kriza ponehava skoraj v vseh pokrajinah naše države. Strokovne organizacije delajo intenzivno, da poglobijo zavest skupnosti in onemogočijo partizanstvo in mešetarenje z živim materijalom — jugoslovanskim državnim uslužbencem. Leta 1927. je v Sloveniji pri javnih nameščenih pokazalo ogromne napredke. Razcepjenost slovenskega učiteljstva je likvidirana po zaslugi tovariškega in smotrenega dela poverjenišva Ljubljana

Udruženja jugoslovanskih učiteljev. Sličen pokret se je izvršil med slovenskimi poštari in dovedel do popolnega uspeha. Naporu Pokrajinske zveze javnih nameščencev za Slovenijo so rodili dobre sadove in slovenski javni nameščenci gredo sicer korakoma, a vendar smotreno k popolni konsolidaciji svojih strokovnih organizacij.

Naše društvo je povsod in pri vsaki priliki dejansko pokazalo svojo solidarnost z ostalimi stanovsko-strokovnimi organizacijami javnih nameščencev. Če nas momentano radi različnosti stanovskih teženj, ki so diktirane po značaju službe, ki jo vršimo železničarji, loči od javnih nameščencev naše posebno društvo, je to iz stanovsko-strokovnega vidika potrebno. Vendar smo jugoslovanski železničarji, organizirani v UJNZB, vedno in vsakokrat, kadar se je šlo za skupne interese in pravice vseh jugoslovanskih javnih nameščencev, stali ramo ob ramo z javnimi nameščenici in z njihovim Glavnim savezom.

Vemo, da je stanovsko-strokovni pokret neprikladen raznim našim političnim strankam in njihovim predstavnikom. Je to razumljivo in človeško. Vemo tudi, da se stanovsko-strokovne organizacije po svoji strukturi in namenu, za katerega so bile ustanovljene od pripadnikov istega stanu, bistveno razlikujejo ne samo po delu nego tudi po pojmovanju takozvanih političnih doktrin. Kar je za voditelja političnega pokreta, kar je za navadnega pripadnika h kakoli politični stranki za dosego političnega cilja postranskega pomena, to tvori za predstavnika stanovsko-strokovnega gibanja in člana stanovsko-strokovne organizacije bistvo dela na strokovnem polju. Metode političnega in stanovsko-strokovnega pokreta so osobito v naši državi tako različne in si direktno nasprotne, da o tem sploh ni treba govoriti! Politik v naši državi izrablja vse, kar mu pride pod roko, ne zbira sredstev, samo da doseže svoj politični cilj, predstavnik in voditelj stanovsko-strokovnega pokreta javnih nameščencev pa mora in tudi gleda pri vseh odločitvah na moralo, etiko in pred vsem na to, da so uspehi trajne koristi za vse pripadnike, res istiniti, poštene in — čisti!

Vemo da iz zgoraj navedenih vzrokov pride in mora priti do spopada med partizansko politiko in med jasno začrtanim programom poštene stanovsko-strokovne organizacije enega stanu. V naši državi je to še bolj samoobsebi umevno, ko vendar vidimo notranjo in zunanjo strukturo političnih strank in kot javni nameščenci in železničarji že deseto leto čutimo na lastni koži metode vladanja in upravljanja naše države po teh političnih strankah. Nočemo vprašati, kam naj privede tak boj, v katerem hoče politična partija pomandati vse, kar se ji brezpogojno ne ukloni! Vemo, da so vse enunciacije političnih strank v naši državi glede javnih nameščencev od prevrata sem bile samo pro forma, da se je nekaj povedalo. Njih delo čutimo mi vsi, brez razlike

na kategorijo in položaj, na lastni koži! Ne-pobitno je dejstvo, da smo javni nameščenci in železničarji v naši državi najbolj beraški stan in najslabše plačani državni uslužbeni v celi Evropi in to po zaslugi in volji ter odločitvi naših političnih strank. Olepšavanja v tej stvari biti ne more, ker dejstva prejasno in preočito potrjujejo vsakomur našo trditve.

Čisto naravno je, da mora priti do razčiščenja, da mora priti do konca. Vsaka stvar ima svoj začetek in konec! Tako mora tudi imeti sedanje nevzdržno stanje javnih nameščencev in železničarjev v naši državi svoj konec! To vedo tudi vodilni politični ljudje vseh strank v naši državi. Dokler stanovsko-strokovne organizacije delajo po njihovih željah, so deležne javne in zasebne pohvale, ko pa se interesi križajo, pride takoj istiniti dokaz prave ljubezni.

To pravo ljubezen čutimo železničarji in jo čutijo javni nameščenci. Odkrito se je razgalila v vsej svoji veličini in lepoti z udarcem po obeh glavnih predstavnikih stanovsko-strokovno organiziranega učiteljstva v Sloveniji in tudi z udarcem po našem tovarišu uradniku iz Generalne direkcije v Beogradu.

Stanovsko-strokovnega pokreta med javnimi nameščenici in železničarji to ne bo motilo, niti zavrla. Naše prepričanje je, da je ta pokret že tako globoko zasidran po vseh pokrajinah naše države in pri vseh javnih nameščenih in železničarjih, da ga morejo persekucije predstavnikov in voditeljev samo poglobiti in mu dati novih moči za še energičnejše in smotrenije delo. Zavedamo se, da mora vse državno uslužbenstvo enotno odgovoriti in da bo ta odgovor točen in učinkovit!

Branili bomo svojega tovariša radi izvršene persekucije, stali pa bomo tudi ramo ob ramo z obema predstavnikoma slovenskega učiteljstva v zavesti, da vršimo ne samo svojo tovariško dolžnost napram državnemu uslužbencu, nego da vršimo popolno dolžnost napram našemu narodu in državi! Gorje državi, kjer se hoče imeti državnega uslužbenca za brezpravnega kulija! In če tega naši politiki vsled partizanske zagrizenosti nočejo upoštevati, potem je ne samo tovariška dolžnost, nego državna potreba, da javni nameščenci in železničarji vseh kategorij in vseh položajev enotno stojijo na braniku za svoje državljanske pravice, za pravdo in poštenje in za ugled naše države.

Prepričani smo, da bo slovensko učiteljstvo storilo svojo dolžnost, prepričani smo, da bodo vsi javni nameščenci v naši državi podprli ta boj in pomagali resnici in pravici do zmage. Slovenski in jugoslovanski železničarji, včlanjeni v UJNZB, bodo stali solidarno ramo ob ramo za pošteno stvar z vsemi ostalimi javnimi nameščenici.

Brez žrtve ni zmage, zmagati pa morata pravica in poštenje, za kar morajo jugoslovanski javni nameščenci in železničarji, če je treba, žrtvovati vse!

Razvoj nadaljevalnega šolstva v Čehoslovaški.

(Izvirno poročilo „Učiteljskemu Tovarišu“).

(Piše Emanuel Lipert, ref. min. škol. in nar. prosv. v Pragi — prevedel ravnatelj Albin Lajovic.)

Obče obrtne nadaljevalne šole. — Strokovne nadaljevalne šole. — Trgovske nadaljevalne šole. — Kmetijske, gospodarske nadaljevalne šole. — Pri nas bo mogoč splošen razvoj nadaljevalnega šolstva le, če se bo to šolstvo popolnoma naslonilo na osnovno šolstvo in na osnovnošolsko učiteljstvo.

Na Češkem imamo obvezne nadaljevalne šole za dečke in deklice, ki se uče katerekoli obrti. Te vrste šole so četver: 1. obče obrtne-nadaljevalne šole, 2. strokovne nadaljevalne šole, 3. trgovske nadaljevalne šole in 4. narodne gospodarske šole.

Najstarejša vrsta nadaljevalnega šolstva so pač splošne obrtne-nadaljevalne šole, ki so namenjene obči in deloma tudi strokovni izobrazbi obrtnih vajencev. Vsi obrtni vajenci morajo obvezno posecati za časa svoje učne dobe nadaljevalne šole, navadno torej po dve ali tri leta, tedaj v starosti od 14. do 17. leta. Obrtne-nadaljevalne šole so ustanovljene za šolski okoliš, kjer imajo mojstri svoje delavnice.

Obrtne-nadaljevalne šole ustanavlja in upravlja posebni »šolski odsek« s pomočjo države, dežele, krajevne občine ter obrtne in trgovske zbornice, v katere območju leži šola, s pomočjo obrtnih strokovnih udruženj, kakor tudi s pomočjo večjih podjetij. Vsi ti činitelji se prostovoljno zavežejo, da bodo vsako leto prispevali gotov znesek k stroškom vzdrževanja šole; več kot polovico vseh stroškov pa krije država iz svojih sredstev, velike so tudi podpore dežele in krajevne občine, medtem ko ostali zavezanici krijejo vsi skupaj komaj 15% vseh izdatkov. Z vladno naredbo iz leta 1925. je bilo z najvišjo upravo in nadzorstvom nad obrtno

nadaljevalnim šolstvom poverjeno ministristvo šolstva in narodne prosvete. Nadzorstvo vrše 24 nadzorniki obrtno-nadaljevalnih šol na Češkem, Moravskem in v Slezijski; vsak ima svoj določen okoliš. Na Slovaškem je ustanovljen po en nadzornik za vsako županijo, za ozemlje Podkarpatske Rusije vrši nadzorstveno službo obrtno-nadaljevalnega šolstva en sam nadzornik.

Sestava šolskega odbora, organizacija šol in njihovih učnih načrtov je izvršena na podlagi državnih naredb. Poslednja naredba od 10. maja 1927 predpisuje sledeči postopek pri ustanavljanju nove obrtne-nadaljevalne šole:

Pred ustanovitvijo šole se mora napraviti popis vajencev in vajenk, ki se uče katerekoli obrti v okolišu 4 km od poslopja, kjer bo nastanjena šola. Če izkazuje popis vsaj 20 vajencev in vajenk, se ustanovi pripravljalni odbor, v katerega se pozovejo: 1. župan občine, v kateri se šola ustanavlja, župani onih občin, katerih vajenci bodo vpisani v obrtno-nadaljevalno šolo, 2. načelniki obrtnih korporacij, 3. zastopniki krajevnih javnih korporacij (občine, krajnega šolskega sveta, okrajnega odbora itd.), 4. zastopniki obrtnikov in industrijcev. Na ustanovnem zboru se izvoli predsednik, tajnik in blagajnik. Ustanovitev odbora se javi okrajnemu glavarstvu in nadzorniku obrtno-nadaljeval-

Ispravka.

U Učiteljskom Tovarišu od 26. IV. 1928. god. br. 41. izšel je napis pod naslovom »Šta se dešava. Militarizacija učiteljstva ili učiteljske službe«, u kome je u crnom okviru iznet protest što je jedan neznatan broj učitelja Slovenaca puštenih iz vojske postavljen za učitelje u J. Srbiji (»Makedoniji«) kako se u tom napisu kaže), predstavljajući stvar neverno i zlonamerno stoga se dostavlja Uredništvu Učit. tovariša, ova ispravka, da je odštampa u prvom narednom broju svoga lista na odgovarajućem mestu.

1. Netačno je tvrđenje, da »državni službenik (pa sledstveno i učitelj) ne može postati lice koje nije navršilo 21 godinu života i nije odslužio svoj rok u vojsci, ili nije od vojne službe oslobođen« pošto to naši zakoni ne zabranjuju, nego što državni službenik ne može postati lice koje je navršilo 21 godinu života, a nije regulisalo vojnu obavezu.

2. Za čuđenje je i žaljenje, da jedan učiteljski list protestuje što vojne vlasti izlaze na susret učiteljstvu, da lakše (na rokove) odsluži svoj rok u vojsci i na taj način pre dobiju službu i tako ranije steknu pravo na penziju i povisice. Još je više za žaljenje, što se takav postupak naziva »militarizacija učiteljstva« i što se na to upozoravaju čak i gg. narodni poslanici.

Pre su u malenoj i slobodnoj Srbiji učitelji svoj rok službenja u kadru vršili samo za vreme velikog školskog odmora i niko se ne seti, da to nazove militarizacijom učiteljstva, već olakšicom učiteljstvu i školi. Najposle, ako ko od oslobođenih učitelja ne želi, da na ovaj način odsluži svoj rok u vojsci, neka to izjavi i onda mu ništa ne stoji na smetnji, da svoj rok odsluži odjedanput.

3. Neistinito je, da je iz Bileća otpušteno »5 Slovenaca« učitelja, a iz Sarajeva »više Slovenaca iz vojske, Slovenaca ima samo 6, a Srba 131 (iz Bileća 1 i iz Sarajeva 5), pa niko ne protestava za ovih 131, a protestuje se za 6 Slovenaca?!!

4. Neistinito je tako isto da ovi učitelji Slovenci »moraju poučavati u Makedoniji prema tamšnjim odredbama i veronauku«, jer po jasnim zakonskim propisima, kad u izvesnom mestu nema učitelja veropovesti iste, koje su i deca, veronauku predaje mesni sveštenik. Najposle kad bi i ovo bilo u istini, i kad se dotični dački roditelji i građani kao pravoslavni ne bune što im veronauku predaje učitelj katoličke vere, zašto se protivu ovoga bune narodni učitelji oko Učitelja. Tovariša i time ne služe ustanovnom principu o verskoj strpljivosti. Da napomenemo i ovo. U selu Drinu kod Požarevca, učitelje Ante Ladavac Istranik i katolik, koji predaje po svojoj volji veronauku pravoslavnoj deci i druguje se s pravoslavnim sveštenikom kao najboljim drugom. I kad povodom ovakvih slučajeva nijedan list pravoslavne srbijske crkve nije o ovome u opšte pisao, a kamo li to stavio u crni okvir, onda se u toliko manje moglo tako što očekivati od jednog učiteljskog glasila.

5. »Možemo zamisliti kako sada još poučavaju srpsko-hrvatskom jeziku« ti učitelji. Tovariš nalazi, da Slovenci ne mogu predavati na srpsko-hrvatskom jeziku!! Ministarstvo prosvete je postavilo po njihovoj molbi preko 100 Slovenaca učitelja iz Istre i Slovenije, a jednoga je od njih postavilo i za školskog nadzornika i nikada nije posumnjalo, da li će oni moći poučavati decu na srpsko-hrvatskom jeziku.

6. Ministarstvo prosvete ne misli da se patriotizam slovenačkih učitelja ne prostire van granica Slovenije, i ako 6 postavljenih učitelja Slovenaca u Makedoniji misle kao Učit. tovariš, da oni ne treba da služe u tome kraju, onda i ne moraju i neka samo to izjave, opozvaće se odluka o njihovoj postavljanju. Ovakvo shvatanje i pitanje predstavlja draženje strasti verskih i plemenskih i žaliti je da dolazi od strane jednog učiteljskog lista.

Iz kancelarije Ministarstva prosvete O. N. br. 43.873 od 22. V. 1928 u Beogradu.

P. br. 4560. Ljubljana, dne 1. junija 1928.

Predmet: »Učiteljski Tovariš«

Članki »Kaj se godi« Popravki.

Uredništvu

»Učiteljskega tovariša«

V

Ljubljani.

Po nalogu ministristva prosvete O. N. br. 43873 z dne 23. maja 1928 Vam pošiljam v prilogi popravke k članku »Kaj se godi? Militarizacija učiteljstva ali učiteljske službe«. Popravek natisnite v prvi prihodnji številki lista na odgovarajućem mestu.

Vršilec dolžnosti prosv. inšpektorja: Dr. Capuder.

ne šole, v katerega območju se nahaja ustanovljajoča se šola. Šole ko je šola potrjena, se ustanovi definitivni šolski odbor.

Pripravljalni šolski odbor si preskrbi iz državne naklade potrebne tiskovine za obrtno-nadaljevalne šole, to so Pravila, učni načrt in preliminar. Po en izvod izpolnjenih tiskovin se pošlje nadzorniku obrtno-nadaljevalnih šol, ki jih potrdi odnosno pregleda njih pravilnost.

Nadalje napravi pripravljalni odbor prošnje za podporo na deželno upravo, trgovsko in obrtno zbornico, na občino, okrajni zastop, krajevne korporacije, denarne zavode, tovarne itd. Prošnjam se priklapi preliminar, od faktorjev, ki bi bili voljni šolo stalno podpirati, pa se prosi vrhuteke še za pismeno obvezo vsakoletne podpore z navedbo zneska. Posebno je gledati na to, da se eden izmed javnih faktorjev zaveže, kriti